

Itämeri on Suomelle korvaamaton

Sampo Terho

Itämeri on Suomen ainoa meri. Se piirtää suomineidon hameenhelman. Itämeren vesireitit ovat yhdistäneet meitä Eurooppaan koko historiamme ajan. Edelleen valtaosa ulkomaankaupastamme kulkee Itämerta pitkin.

Hyvin moni suomalainen on jossakin elämänsä vaiheessa saanut kokemuksia ja tutustunut Itämereen myös henkilökohtaisella tasolla. Kirkkonummella kasvaneena minullakin on lapsuudenmuistoja niin kalareissuista, Porkkalan saaristossa vietetyistä vapaapäivistä kuin seurakunnan purjehdusleireistä.

Itämeri ei ole pelkkä kalataloudellinen tai strateginen realiteetti, se on osa suomalaista sielunmaisemaa. Se on ympäristöltään ja lajistoltaan ainutlaatuinen. Missään muualla ei tavata vastaavanlaista merellisten ja makeiden vesien lajien yhdistelmää. Valitettavasti se on myös hyvin haavoittuva merialue.

Itämeren suojelu on keskeisimpiä ympäristökysymyksiä, joita meidän tulisi EU:n avulla kyetä ratkaisemaan – meille suomalaisille ehkä jopa keskeisin. Itämeremme voi liian huonosti. Suurin ja näkyvin ongelma on pitkään jatkunut rehevöityminen, joka on viime vuosikymmenien aikana päässyt niin pahaksi, että Itämeri käytännössä rehevöittää jo itse itsensä.

Rehevöityminen näyttäytyy meille ennen kaikkea sinileväkukintoina, jotka runsaina vuosina peittävät melkein koko merenpinnan – tämän kesän viileys tosin saattaa jättää kukinnan vähäisemmäksi. Pinnan alla muhiva happikato puolestaan hävittää pohjan eliöstöä. Jopa kolmannes Itämeren pohjasta kärsii tällä hetkellä happikadosta. Näillä alueilla käynnistyy ns. sisäinen kuormitus, jossa entuudestaan pohjasedimenttiin sitoutuneet fosfaatit uudelleen vapautuvat veteen.

Epätoivoon ei silti pidä vaipua. Vuosien varrella on saatu aikaan jo paljon Itämeren pelastamiseksi. Teollisuuden päästöt on suureksi osaksi laitettu kuriin, samoin kotitalouksien jätevesiä ryhdytty puhdistamaan. Ongelmallisin asia on tätä nykyä maatalous, jonka lannoitteiden virtaaminen Itämereen jokien välityksellä pitäisi pystyä ehkäisemään.

Lisäksi Itämeren eliöstöä uhkaavat muilta meriltä saapuvien laivojen mukana kulkevat vieraat lajit, joita pääsee veteen muun muassa laivojen painolastivesiä tyhjennettäessä. Rahtilaivat saattavat myös joskus laskea mereen likaisia pilssivesiään.

Itämeren suojelemiseksi tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä. Itämereen virtaavien jokien takia meren valuma-alue ulottuu Valko-Venäjälle ja Ukrainaan saakka, joista voi siis valua ravinteita meille asti. Samoin Venäjän ja erityisesti Pietarin kaupungin jätevedet ovat varsinkin Suomenlahdelle huomattava rasite, vaikkakin kaupunkiin on viimein saatu nykyaikaiset puhdistamot. Suurin Itämeren yllä leijuva äkillisen katastrofin uhka on öljyonnettomuus, joten öljyntorjuntaan täytyy varautua erityisesti.

Vain kansainvälisen yhteistyön kautta merien saastuttamiselle voidaan asettaa sellainen hinta, ettei se ole enää kenellekään kannattavaa liiketoimintaa. Tässä kohden yksityissektorinkin tulee kantaa vastuunsa. Sellaista markkinataloutta ei pidä hyväksyä, jossa liiketoiminnan ulkoisvaikutukset jäävät muiden kärsittäviksi, ja ympäristöriskin toteutuessa vastuun kantavat tavalliset kansalaiset niitä aiheuttavien toimijoiden sijaan.

Säätelyn on oltava kuitenkin tasapuolista, eikä suomalaisia yrityksiä saa asettaa huonompaan asemaan asettamalla yksipuolisia rajoituksia vain heille. Tarvitaan laajempaa vastuuta. Meidän poliitikkojen tehtävä on nostaa Itämeren suojele päätöksentekoon kansainvälisillä areenoilla, joista EU on keskeinen.

Toki Itämeren suojelemiseksi voidaan toimia muidenkin järjestöjen kuin vain EU:n puitteissa. Muun muassa vuosittain kokoontuva HELCOM (The Helsinki Commission) on antanut jäsenmailleen suosituksia Itämeren suojelusta jo vuodesta 1980 lähtien. Samoin me kaikki voimme omassa elämässämme auttaa Itämeren asiaa, esimerkiksi noudattamalla seuraavia ohjeita (lista on kirjasta Kotimeri – Itämeri ympärillämme):

1. Käytä ympäristöä vähän kuormittavia ja helposti hajoavia pesuaineita ja muita kodin kemikaaleja
2. Huolehdi, että käyttämäsi pesuvedet eivät kulkeudu vesistöihin. Älä pese mattoja rannalla tai laiturilla
3. Huolehdi mökkisi asianmukaisesta sauna- ja käymälävesien käsittelystä ja talteenotosta
4. Liikkuessasi merellä, rannikolla tai saaristossa ota huomioon Itämeren luonto ja sen eläimet
5. Suosi laivayhtiöitä, jotka huomioivat ympäristön
6. Suosi poliitikkoja ja puolueita, jotka toimivat Itämeren hyväksi.

Sampo Terho
Euroopan Parlamentin jäsen

Aiemmin sarjassa julkaistut kirjoitukset löydät [täältä](#).